

EESSÕNA

„Ta läks kuningaga tülli,” ütles vanatädi Poulina salapärase häälega.

Nagu tavaliselt, jutustasid minu sünnipäevale kogunenud vanatädid meile, lastele, suguvõsa ajaloost ja oma lapsepõlvest Paraspõllu talus Tallinna külje all. Vabaduse puiesteel möllas akna taga jaanuari lumetorm. Nõmme männid kohisesid ja tuli praksus kahhelahjus. Küünlavalgus heitis seintele pikki varje.

„Isa Mihkel rääkis sellest suure uhkusega,” sõnas Jennifer. „Mäletad seda siidist ordenilinti, mida ta meile näitas ja mis nii vana oli, et puudutusel pea tolmuks pudenes?”

Poulina noogutas tõsiselt oma lubivalget ülespandud soengus pead. Ta oli iludus veel kõrgeski eas.

„Jah, see oli veel sõja ajal oma klaasist karbis alles.”

„Isa ütles alati, et Oniksete uhkus on legend, see pole küll kuhugi kadunud,” lisas Jennifer.

See oli põlvkonnalt põlvkonnale edasi antud elutunnetus, millele uhke oldi. Endale truuks jäämine ka rasketel aegadel ja keerulistes oludes. Tegutseti omaenda töökspidamiste järgi. Paljud pidasid seda kõrkuseks.

„Kangekaelsust ja äkkviha mitte unustada!” täiendas Poulina tütar Maie.

Kõik naersid, sest alati oli olnud kergesti süttivaid.

Meenutati kahetsusega Peeter I välja antud vabaduskirja peale

sõda Eestisse jäänud rootslastele. Vanu dokumente oli isa Mihkel oma mustast puust, nikerdatud kapis luku taga hoidnud. Kahjuks põletas tädide võõrasema peale mehe surma selle koos teiste vanade paberitega ära. Need tõestasid meie päritolu.

Minu ema alustas suguvõsa uurimise ja tädide mälestuste üles-tähendamise juba varakult. Peale Eesti taasiseseisvumist on arhiivid ja kirikuraamatud kättesaadavad. 1984. aastast Rootsis elades on mul olnud ligipääs siinsetele arhiividele ja andmebaasidele.

Ajaloo hämarusest on esile kerkinud värvikas esivanem. Keegi, kes läks kuningaga tülli.

AJALOOLINE TAGAPÕHI

Taani kuningas Kristian II laskis Stockholmi veresaunas 1520. aasta novembris raiuda pea maha kaheksakümne neljal vastalisel Rootsi aadlimehel. Pärast seda juhtis tema vastu ülestõusu Gustav Eriksson, kes 1523 valiti Rootsi kuningaks ning keda tänapäeval tuntakse Gustav Vasa nime all (elas 1496–1560). 1544 viis ta riigikogus läbi seaduse, mis kuningavõimu vanemale pojale päritavaks muutis. Peale sõda Taaniga oli riik vaesunud. Suured varad olid aga kiriku ja kloostrite käes. Selleks et neid kätte saada, astus Gustav roomakatoliku usust välja, kehtestas kogu maal luteri usu ning keelas ära katoliikluse. Kirikud ja kloostrid rööviti armetult paljaks. Osa rahast läks sõja tarbeks Venemaaga, kus Gustav ja Ivan IV maa-alade üle nääklesid.

Peale Gustavi surma tuli võimule tema vanem poeg Erik XIV (1533–1577). Ta oli andekas renessansiaja kuningas: valdas mitmeid keeli, komponeeris, musitseeris, luuletas ja maalis. Usuküsimusega ta ei tegelenud ja katoliiklasi taga ei kiusanud.

1561 lähenesid Vene väed Tallinnale, Saksa ordurüütlid otsisid abi Poolast, Taanist ja Rootsist. Aitas ainult Erik XIV, kes oma laevastiku linna alla saatis. Peale pikki läbirääkimisi kuninga meestega (Klas Kristersson Horn, Hans Larsson ja Herman Bruser) vandus Tallinna elanikkond 6. juunil 1561 truudust Rootsi kroonile, mille alla linn sestpeale kuulus. Rootsi aeg kestis kuni 1710. aastani, kuni Karl XII Tallinna Peeter Suurele kaotas.

Erik oli tundliku meelega ning kannatas tihti tugevate peavalude ja raevuhoogude käes. Need võisid olla tingitud tema pikaajalisest mürgitamisest, kuna ta luudes on leitud märkimisväärselt suur kogus arseeni. Pärast seda, kui ta raevuhoos aadlimehe tappis, hakati teda hullumeelseks pidama. Pole siiski tõestatud, et seda tegi tema. Erik abiellus lihtsõduri tütre Karin Månsdotteriga (Monsi tütar).

Viidates Eriku meeltesegadusele, pani vend Johan ta koos naise ja lastega vangi. 1577 mürgitati Erik ning Johan kuulutas end kuningaks Johan III nime all (elas 1537–1592). Peale mehe surma võeti poeg Gustav Karini käest ära. Ta ise saadeti koos tütre Sigridiga Soome, kus talle Liuksiala mõis (praeguse Tammeforsi lähedal) eluaegseks kasutamiseks anti.

Johan III abiellus Katarina Jagellonicaga (1526–1583), kes oli Poola kuninga Sigismund I tütar. Tema vanem õde Anna oli järgmise Poola kuninga Stefan Bátory naine. Johanil ja Katarinal oli tütar Anna ja poeg Sigismund. Viimane valiti 1587 Poola kuningaks. Nii Jagellonica kui Sigismund olid katoliiklased. Usuküsimus oli segane, seda lahendada püüdes põimis Johan mõlemad usud omamoodi seguks „Punases raamatus”, mida ta ise kirjutas. See jäi lõpetamata ja kasutusele võtmata.

Johan III oli pidevas vaenus oma venna hertsog Karliga, kelle poole osa aadlimehi hoidis. Peale Johani surma ja võidetud Stångebro lahingut 1598 läkski võim tema kätte. Kuningana valitses Karl IX nime all (elas 1550–1611).

Eestit tahtsid endale Taani, Rootsi, Poola ja Venemaa.

Teose esimene osa on romaan, kus tõestisündinu lüngad on fantaasiaga täidetud. Teine ja kolmas osa on järglaste mälestused. Ajaloolised sündmused on korrektsed ja kaldkirjas tekstid võetud algallikaist. Laulud, mis olen rootsi keelest tõlkinud, on kaldkirjas, autori omad püstkirjas.

VADSTENA

Johan Larsson Sparre seisis akna all ja vaatas välja.

Lossipargi rohelus teispool vallikraavi oli mattunud vihmaloori taha, Vätterni muidu nii sinine vesi oli hall ja särata. Vesi voolas ojadena ka mööda Vadstena lossi ristkülikukujulisi aknaid. Johan III oli kuulsal flaami ehitusmeistril Arendt de Royl lasknud lossi uue kombe kohaselt ümber ehitada ja veel kolmandagi korruse lisada. Kõik pidi Vana-Kreeka eeskujul olema sirgjooneline ja sümmeetriline.

Johan nohises rahulolematult, talle need muutused ei meeldinud. Nagu oleks elu enese kumerusi ja keerdkäike kandilistesse raamidesse suruda tahetud. Sõjaväelasena jätkus talle ametialastest. Eraelus olid just kaared ja kumerused need, mis sellele jumet andsid. Siinkohal peab jumal tunnistajaks olema, et viimaseid mehe elus kuhjaga oli olnud.

Ohates meenutas Johan noorpõlve muretuid aegu, kui nad venna Erikuga mööda Euroopa ülikoole sõelusid. Röömsad päevad Pariisis ja Paduas ... Ohjeldamatud joomapeod lõbusate sõpradega, seltsiks igast seisusest vormikad neiud. Duellidesse sattus ta nii nende kui oma ägeda meelega tõttu. Esiisadelt päritud äkkviha oli temas juba lapsena lõkkele löönud. Rohkem kui kord oli kasuisa Peder karistuseks ta musta kahulakka rebima pidanud ...

Kaks venda olid erinevad nagu öö ja päev. Vaikne, tasakaalukas ja õpihimuline Erik omandas teadmisi mängleva kergusega. Teda

huvitas kirjandus, mõttetarkus ja astronoomia. Ta rääkis ladusalt itaalia, saksa, ladina ja prantsuse keelt. Johanil seda agarat õpiindu polnud. Saksa ja ladina keele omandas ta lapsepõlves, itaalia oma hädapäraselt reisidel. Polnud asu tal raamatute taga koogutada, sisemine rahutus piitsutas tegutsema. Ratsutada, vehelda, ujuda ja armastada oli tema kutsumus. Laulda, juua ja sõprade seltsis lautot mängida – elu oli ju nii lühike! Küll ratsaväehvitserina oma koha leidnud, oli äge meelelaad ametikõrgendustele keppe kodaraisse loopinud. Rahutus ei lasknud tal püsida ei paigas ega suhtes. Nüüd oli sellel lõpp. Oli 27. juuli *anno* 1587 – tema pulmapäev.

Nii polnud ta seda endale ette kujutanud. Mitte et see kuidagi ootamatult oleks tulnud.

Olles seitse aastat kihlatud kasuisa survele selle tütre Margarethaga, lükati pulmad tema seisuse tõusu oodates edasi. Ka oli ta lubanud oma Bergkvara päruslossi naisele hommikuningiks* anda. Emaema Magdalena Gyllenstjerna, kellele see kuulus, elas kõrge vanuseni. Olgu jumal talle armuline selle eest, see päästis mõnda aega! Nüüdseks juba kolm aastat tagasi oli vanaema hinge heitnud ja loss Johani. Temast sisse võetud neitsik ei pidanud enam vajalikuks mehe seisuse paranemist oodata. Isegi õnnetu Poletta lugu polnud teda ära hirmutanud ... Kaksikümne kaheksa aastat vana, tahtis ta mehele – ja ainult Johanile.

Jälle oli aasta vanem vend temast ees, mõtles Johan, ammu õnnelikus abielus Margaretha õe Ebba Brahega, laps igal aastal. Nüüdki naine siin Vadstenas mahasaamist ootamas. Erik aina tõusis seisuses. Riigikantslerina oli ta praegugi teel Poolasse, kus ta Sigismundi kuningaks kandideerimist korraldas. Johan ei olnud venna peale kade, ta ainult imestas seda otseteed ja kõrgeid ameteid, mis tolele osaks said. Teda ennast poliitika ei huvitanud ja sihikindlalt hoidis ta sellest kõrvale. Kuigi ta pidi möönma, et see teda ka ootamatult aitas.

* Pärast pulmaööd kingiti naisele maavaldus. – *Siin ja edaspidi autori märkused.*

Jälle see Poletta lugu! Ei saanud sellest ei üle ega ümber. Oli tal vaja just seda Saksamaalt tulnud õuedaami oma voodisse meelitada! Lõbusa ajaviitena mõeldud seiklus pööras varsti tema vastu. Peale paari sulekotil veedetud ööd oli Poletta teatanud, et on lapseootel ja Johan temaga abielluma peab. Kihlusest Margaretha Brahega teadsid kõik, kaasa arvatud Poletta. Nüüd aga hakkas too meest survestama, ähvardades Johan III-le kaevata, et see tema kallal vägivalda oli tarvitanud. Vale ajas mehel kuklakarvad sootuks turri. Naise vägivaldset võtmist pidas ta nii madalaks teoks, et seda isegi vallutatud aladel oma sõduritele ei lubanud.

Kohale ilmusid Poletta vend ja onu. Süüdistades Johanit neitsiku süütuse röövimises ja abielulubadusega petmises, nõudsid nad maade ja majade näol hüvitust.

„Raske oli röövida seda, mida olemas polnud,“ vastas Johan, teades, et see sild üle vallikraavi enne teda alla oli lastud. Pakutud hüvitis nõudjaid ei rahuldanud. Venna nõuandel püüdis ta leida vaesemat aadlimeest, kellele Poletta raha eest mehele sokutada. Nõus oli võitluskaaslane Didrik von Uexküll, kuid Liivimaale Poletta ei tahtnud. Lõpuks saadi jutu peale Erik Baggega Bergast. Paari maaomanduse ja paraja summa sularaha eest oli too nõus Polettat kosima. Asjaosalist ei valgustatud selles, et neitsik aasta tagasi lapse oli saanud. Sellest teada saanud Bagge tormas oma meestega kohale, lubades Sparre mättasse lüüa. Abiks tuli taas vend Erik, kes juhtunust kuningale rääkis. Johan III-le olid aga Bagged ammu pinnuks silmas, kuna need tema võimuvõitluses venna Erik XIV poole hoidsid.

„Kurat, ärgu need oinapead* arvaku, et nende teod unustatud on!“ röögatas kuningas ning laskis 14. märtsil 1586 kirjutada ja teatavaks teha kaitsekirja, kus seisis:

„Iga vaenulik tegevus, mis Johan Larsson Sparre vastu toime pannakse, on kuritegu minu enda, Kuningliku Majesteedi vastu ja kui sellist seda ka karistatakse.“

* Bagge on rootsi keeles oinas.

Seejärel ülendas Johan III sellesama Sparre õukonna liikmeks.

Johan tõmbas käega üle lauba ja tundis taas kergendust, et vähemalt see lugu lõpule jõudis.

Mõtted uitasid edasi-tagasi, viimased kümme aastat tema elus olid olnud kiired ja täis sündmusi. Nüüd, kolmekümne seitsme aastasena, seisis ta siin Vadstena lossis akna all vastumeelselt oma pulmapidu oodates. Kuidas ta ka ei püüdnud, ei suutnud ta ühtegi lähemat mõtet oma tulevasele pühendada. Lastena koos kasvanud, hindas ta Margarethat sõbrana, kuid armuleeki naine temas ei süüdanud ... Asjaliku ja elutargana saab Margarethast kindlasti hea perenaine. Kuid temas puudus säde, nagu paljudel teistelgi puisteks utsitatud aadliplikadel.

Midagi muud oli Hedwig Revalis*.

Teda oli Johan kohanud 1577. aasta talvel. Koos sõbra ja kasuvenna Gustav Brahega liitusid nad laevastikuga, mille Johan III Revalile moskoviitide vastu saatis. Ivan oli juba suvel teada andnud, et kavatseb talvel linna piirama hakata. Hirmsas tormis jäid kõik laevad Rootsi saarestikku kinni ja kohale jõudis vaid nende oma. Vaevalt randunud, purustas torm sellegi. Ainus püssirohu, moonaja ja tinaga päralt saanud last kadus merepõhja. Järgmisel päeval, 22. jaanuaril, olid Vene ja Tatari väed kohal ja linn pandi piiramisrõngasse.

Kähmlusi moskoviitidega ta siinjuures meenutama ei hakanud, küll aga seda, kuidas ta pilk toomkirikus jumalateenistuse ajal imelisele neiule peatuma jäi. Ta oli väikest kasvu, kastanpruunide lokkide ja suurte tumedate silmadega, mis elavalt ja uudishimulikult ringi vaatasid. Tikandiga ehitud ning sooblinahaga vooderdatud sini-sametest mantel ei suutnud varjata naise nõtket ja tantsisklevat kehakeelt. Ka ei löönud ta Johani pilgu ees silmi maha, vaid vaatas talle julgelt vastu. Olid need mehe silmad, mis üksisilmi jõllitamisest uduseks läksid, või oli neiu ümber kerge valguskuma, nagu talle näis?

* Revaliks kutsusid Tallinna sakslased ja rootslased.

Palju naisi ja neitsikuid oma kahekümne kuue eluaasta jooksul käte vahel hoidnud, polnud ükski neist temas sellist segadust tekitanud. Kurk kuivas, süda peksles ja veri kohises kõrvus. Neiu kõrval istus kogukas halli pea ja habemega kallid kasukas meesterahvas.

„Äkki on see tema mees?” sähvatas Johani peas mõte. Ta ärkas Gustavi müksu peale.

„Pane suu kinni, süda jahtub ära!” ütles too naerdes, kui nad jumala-teenistuse lõppedes välja hakkasid minema.

„Kes see on?” küsis Johan Gustavi Revalist palgatud kannupoisilt.

„See on karusnahakaupmees Hans Burmeister tütreaga,” valgustas Lars. „Tal on pood Raekoja platsil.”

Sinna hakkas Johan asja tegema. Paar korda õnnestus tal neitsikut nähagi, aga alati oli Hans kiivalt sealsamas. Neiu neratas talle vastu ja mees sai julgust juurde. Ta kuulis, kuidas isa tütart Hedwigiks kutsus. Raisanud korraliku rahasumma rebasekraede ja hundinahkade peale, oli Johani tarkus otsas ja taskud tühjad. Nii möödusid nädalad üksteise järel, ilma et mehel neitsikuga tutvust sõlmida oleks õnnestunud.

Siis aga selgus, et veinikaupmehe tütar Sigrid, kellega Gustav sõbrustama oli hakanud, tundis Hedwigit. Lähenes Gustavi üheksateistkümnnes sünnipäev ja mehed otsustasid neiu peole kutsuda. Mõeldud – tehtud, ja nii juhtus, et 8. märtsi pealelõunal istusid Brahe majas pidulauas Gustav, Sigrid, Johan ja Hedwig. Piiramisele vaatamata olid härraste keldrid hästi varustatud ja Lars kandis lauale roa roa järel. Mehed jõid õlut, neiu veini. Johan mängis lautot ja Gustav laulis lõbusaid laule. Vaatamata väljas mürisevatele kahuripaukudele ja aknast mööda vihisevatele tulekeradele, oli meeleolu ülev. Või oli see just seepärast nii, et sõda ja oht käegakatsutavalt lähedal? Mehed tahtsid unustada nähtud õudused, neiu piiramisohud.

Hedwigi naer on hele nagu aisakellade helin, mõtles Johan ja pani oma käe neiu omale, mida see ära ei tõmmanud. Õhtu edenedes nihkus Gustav Sigridiga tagumistesse tubadesse. Kuhugi kadusid majapiigadega ka kannupoisid Lars ja Göran.

Kahuripaugud olid hõrenenud, tuli praksus suures paekivist kaminas ja Johani süda voolas suurest joovastusest üle. Ta põlvitas Hedwigi ette, võttis tema käed enda omadesse ja pani pea tema sülle. Nii istusid nad kaua vaikides. Johan tundis, kuidas neiu põlved tema põse all värisesid. Üles vaadates kohtas ta suurte silmade sügavat pilku. Kүүnlad olid ära põlenud, vaid kaminaleegid mänglesid seintel ja heitsid punakat varju neitsiku õhetavale näole. Johan tõusis püsti, haaras neiu sülle ja viis oma magamistuppa. Kui nad riides teineteist embasid, sosistas Hedwig: „Ma tahan end oma mehele hoida ...”

„Mina olengi su mees! Vaat, homme võtavad tatarlased linna ja siis oled oma kindlust asjata kaitsnud!”

Ja kõik mis juhtuma pidi, juhtus, sest see oli saatusest ette määratud. Johan mäletas tütarlapse sametpehmet ihu ja juuste magusat lõhna. Tuba valgustanud punast tulekuma, mis korruga sadamast tõusis ja nende embused oma helgiga ümbritses. Maailm põles ja nemad koos sellega.*

Johan naeratas, meenutades oma hämmastust Hedwigi hellituste üle. Kunagi varem polnud ta sellist naist kohanud! Haldjatantsuna hõljuvaks, ülevaks ja ülendavaks oli ta nende armuakti muutnud. Vallutatud naine polnud langenud, vaid ülenenud. Teda tuli vallutada jälle ja jälle ...

Johan oli esimest korda elus armunud, nii armunud, et pidi ihaldatu naiseks võtma, ja kohe nüüd. Uljalt seadis ta sammud Raekoja platsile. Esitanud oma palve Hedwigi isale, vaatas see teda pealaest jalatallani ja vastupidi ning sõnas: „Was ist es? Ein schwedischer Soldat?!”**

Rootsi alamaadel polnud rikkale kaupmehetüttele mingi partii.

Noored jätkasid salaja oma kohtumisi. Meenus piirangujärgse Revali siseõuede uimastav kirsioite lõhn ... Kui Hedwigi seisukord

* Sel ööl põles Pirita klooster.

** Mis see on? Üks Rootsi soldat? (saksa k).

oli juba märgatav, ei keelanud Hans neid enam kohtumast. Lapsele vaatamata mõtles ta tütrele sobivama mehe leida.

Sügisel ilmus taevasse sabaga täht, ennustati nii head kui halba. Detsembris sünnitas Hedwig poja, kellele Johan kasuisa auks Peder nimeks pani. Olgu küll, et neil vana Pederiga üks ja teine kana sai kitkutud, oli ta talle enda meheks kasvatamise eest tänulik.

Aasta lõpus suri vangipõlves Erik XIV, käisid kuulujutud mõrvast. Johan III otsis taga Eriku poega Gustavit, kes kolm aastat tagasi Poo-las kaduma olevat läinud, tahtes ka teda kui seaduslikku troonipärijat oma teelt koristada.

Johan käis kodus venna Eriku ja Ebba pulmas, kuid naasis peagi Revalisse Hedwigi juurde. Novembris 1578 sündis tütar Anna-Maria.

1579–82 teenis Johan oma kolmesaja mehega Pontus De la Gardie vägedes, pekstes välja venelasi Haapsalust, Lihulast, Rakverest, Narvast, Ivangorodist ja mujalt. Kuni Pontus vaherahu läbirääkimiste ajal õnnetult Narva jõkke uppus. Vapruse eest lahingutes andis kuningas Johanile kasutada Kasti lossi koos maadega Märjamaal.

Peale piiramist ja arvutuid lahinguid venelaste ja tatarlastega oli Reval vaesunud. Balthasar Russow kirjutas:

„Ning olgugi, et Eesti maade aadlikud ja ka Tallinna kodanikud linnas asusid ja neil parem seisund ja kaitse ses kindluses oli kui talupoegadel maal, siis tuli ometi ka linna elanikkudel oma risti, kitsikust ja kurvastust kanda. Sest aadlikud olid kogu Eestimaal kõikidest mõisatest ja taludest moskoviidi läbi ilma jäänud ja kauakestva sõja vältel kõik oma liikuva vara ja sularaha ning hõbeda ära kulutanud nii, et neil enam võlausaldust kaupmeeste juures ei olnud ja nad nüüd suures hädas ja mures olid. Ja kodanikkudega oli asi ka nii kaugele läinud, et enam neist üsna ilma peatoiduseta oli, lahtise vara ära oli kulutanud ja neil enam ei olnud raha, et midagi osta saksa laevadelt. Sellepärast tuli laevadel sellesama laadungiga,

mida nad olid toonud, taas minema purjetada Tallinna kaupmeeste suureks südamevaluks.”

(Balthasar Russowi Liivimaa kroonika,
Aadli ja kodanikkude hale olukord, 1581)

Langenud oli ka raha väärtus. Kõik see häda ja viletsus paiskas segi seisused, nii et aadlipreilid lihtsõdureile ja lausa talupoegadele mehele pidid minema. Või veel hullem – ise endale elatist teenima kõrtsi põrandaid küürides või ehk muud alandavat tehes, mida headel aegadel nende ümmardajadki ära oleksid põlanud.

„Schwedischer soldat” polnud nüüd enam midagi, millele järele sülitati. Tema ohvitseripalgast jätkus nii pere toitmiseks kui ka Hansu aitamiseks. Kui Johan 1582 Kasti lossi kasutada sai, saatis ta Hedwigi koos lastega sinna. Eemale linna haigustest ja viletsusest. Iga sõjakäikude vahel mahti antud silmapilgu veetis ta seal. Johan oli oma laste üle väga uhke ja kuigi ta Hedwigit armastas, ei korranud ta abieluettepanekut. Teades tema kihlusest Margaretha Brahega, ei teinud uhke naine ka ise sellest juttu.

Nii seisis nüüd Johan Vadstena lossi akna all ja oli tujust ära. Piipkrae pigistas, saapad hõõrusid ja vöö oli liiga pingul. Need polnud ainult riided, mis korraga kitsad tundusid. Mitte kuidagi ei tahtnud ta Margarethaga abielluda. Aga pidi. Siia maani muretut poissmehe-elu elanud, olid nüüd kohustused suguvõsa ees talle järele jõudnud.

Ta kummardus alla ja kraapis küünega ära mustuse, mis kandilise aknaraami nurka oli kogunenud. „Nii saab ka minust nurka surutud kõnts,” mõtles ta tutjutult. Alati oli ta end vabaks löönud kas mõõga, sõna või suhtega. Siinkohal levis korraga mehe näol lai naeratus. „Mul on poeg Revalis ja tütar Kastis! Siin olen end igatahes vabaks löönud,” mõtles ta rõõmsalt ning marssis, käed seljal, otsustava sam-muga lossikirikusse.

Pidu peeti teise korruse pulmasaalis ja see kulges ilma suuremate vahejuhtumiteta, kui mitte arvestada Klas Flemingu vempu. Too oli

tuntud oma jämeda oleku, meremeestele omase otsekohese ütlemise ning kohatute naljade poolest. Nüüd sai ta jälle millegagi hakkama. Erik Brahe naine, Saksa Braunschweigi hertsoginna Elisabeth, oli banketile uue kombe toonud. Lahkumist tunde kestvalt pidusöögilt loomulike vajaduste tarvis peeti sobimatuks. Prantsuse õukonnas oli seetõttu leiutatud *bourdaloue* – ovaalse kujuga, käepidemega ööpott. Teenijatüdrukud torkasid need daamidele tooli tagant seeliku alla.

Parajasti vindine Fleming tahtis tingimata piiluda, et kuidas see ikkagi toimub. End kápuli visanud, vudis ta hämmastava kiirusega hertsoginna tooli alla. Naeru ja reibaste hõigete saatel kisti ta sealt välja.

Pulmapeol räägiti muidugi ka Vadstena märulist, mis 17. detsembril 1559 aset leidis.

Gustav Vasa tütar Katarina oli Stockholmis abiellunud Saksa vürstiga. Pulmas kohtas tema noorem õde Cecilia vürsti venda. Reisil läbi Rootsi peatuti jõulude ajal Vadstenas. Õhtul näinud teenija, kuidas noor vürst akna kaudu Cecilia kambrisse hiilis. Teatanud sellest kroonprints Erikule, laskis too järgmiseks ööks valve välja panna. Külaline tabati teolt ning visati vangikongi, kus karistuseks kastreeriti.

Cecilia jutu järgi olevat isa lubanud mehel kõik juuksed peast kiskuda ja kõri läbi lõigata. Peale paarikuiseid läbirääkimisi saadeti õnnetu vürst koju tagasi.

Johan kuulas hajameelselt külaliste loba, mõeldes, kuidas kiiremini tagasi Kasti jõuda.